

Analysis of Reasons for the Decrease Tendency of Rural Youth to Agricultural Occupation (Case study: Cheleh District, Gilang-e-Gharb Township)

Mohamad Javad Hematian¹, Zahra Athari^{2*}

¹ Department student of Agricultural Extension and Education, Razi University, Kermanshah, Iran

² Department of Agricultural Extension and Education, Razi University, Kermanshah, Iran,
Email: z.athari@gmail.com

Article Info

Article type:
Research Full Paper

Article history:
Received: 01.06.2022
Revised: 03.08.2022
Accepted: 21.08.2022

Keywords:
Rural youth
Agricultural development
Entrepreneurship

ABSTRACT

Nowadays, rural youth are fewer tendencies to settle in rural areas and engage in agricultural activities, while the future of agricultural development in any country depends on rural youth. Considering the importance of the employment of rural youth in agriculture, this qualitative research was conducted with the aim of Analysis of reasons for the decrease tendency of rural youth to agricultural occupation. The population of the study included the rural youth in Cheleh District of Gilan-e-Gharb Township. The main data collection tool was in-depth interviews with rural youth who were studied through purposive sampling and snowball method. Analysis of data collected by content analysis method using MAX-QDA₁₂ software led to the identification of 32 concepts related to the most important reasons for the decrease tendency of rural youth to agricultural occupation, which in the form of 5 main categories including 1) high risk for agricultural occupation, 2) low income and difficulty of agricultural profession, 3) negative attitude towards the village, 4) lack of health and welfare facilities in the village and 5) lack of enough credit in the agricultural sector. The findings of this study indicate the fact that rural youth prefer non-agricultural occupations to agriculture, which may be due to the high profitability and convenience of those occupations. Therefore, the need seems to help with coherent and appropriate planning to increase utility in rural areas, which can create a sense of belonging, participation, capital, entrepreneurship development, vitality to the village and the rural environment.

Cite this article: Hematian, M.J., Athari, Z. 2022. Analysis of Reasons for the Decrease Tendency of Rural Youth to Agricultural Occupation (Case study: Cheleh District, Gilang-e-Gharb Township). *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 9 (3), 87-104.

© The Author(s).

DOI: 10.22069/JEAD.2022.19860.1568

Publisher: Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources

واکاوای دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی (مورد مطالعه: دهستان چله، شهرستان گیلانغرب)

محمدجواد همتیان^۱، زهرا اطهری^{۲*}

^۱ گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه

^۲ گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، رایانامه: z.athari@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله کامل علمی- پژوهشی	امروزه جوانان روستایی تمایل چندانی به استقرار در روستاها و اشتغال به فعالیت‌های کشاورزی ندارند، این در حالی است که آینده توسعه کشاورزی هر کشوری متکی به جوانان روستایی است. با توجه به اهمیت اشتغال جوانان روستایی به حرفه کشاورزی، این تحقیق کیفی با هدف واکاوی دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی انجام شد. جامعه تحقیق را جوانان روستایی دهستان چله شهرستان گیلانغرب تشکیل دادند. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، مصاحبه عمیق با جوانان روستایی بود که از طریق نمونه‌گیری هدفمند و با روش گلوله برفی انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده به روش تحلیل محتوا و با استفاده از نرم‌افزار MAX-QDA ₁₂ ، منجر به شناسایی ۳۲ مفهوم در قالب ۵ مقوله اصلی شد؛ بر این اساس، مهم‌ترین دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی شامل (۱) مخاطره‌پذیری بالای شغل کشاورزی، (۲) درآمد پایین و دشواری حرفه کشاورزی، (۳) نگرش منفی نسبت به روستا، (۴) کمبود امکانات بهداشتی، درمانی و رفاهی در روستا و (۵) نبود تسهیلات اعتباری کافی در بخش کشاورزی بود. یافته‌های تحقیق بیانگر این واقعیت بود که جوانان روستایی، مشاغل غیرکشاورزی را بر کشاورزی ترجیح می‌دهند که شاید دلیل آن، سودآوری بالا و راحتی آن مشاغل باشد. لذا، ضروری به نظر می‌رسد با برنامه‌ریزی‌های منسجم و مناسب به ارتقای کیفیت زندگی در مناطق روستایی کمک نمود که خود می‌تواند باعث افزایش حس تعلق، مشارکت، سرمایه‌گذاری، توسعه کارآفرینی و سرزندگی در محیط روستا شود.
واژه‌های کلیدی: جوانان روستایی توسعه کشاورزی کارآفرینی	
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۱۱ تاریخ ویرایش: ۱۴۰۱/۰۵/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۳۰	

استناد: همتیان، م.ج.، اطهری، ز. (۱۴۰۱). واکاوی دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی (مورد مطالعه: دهستان چله، شهرستان گیلانغرب). *مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی*، ۹ (۳)، ۸۷-۱۰۴.

DOI: 10.22069/JEAD.2022.19860.1568

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

مقدمه

کشورهای در حال توسعه، جوانان را یک منبع حیاتی برای رسیدن به توسعه روستایی و کشاورزی می‌دانند. در واقع، جوانان بزرگترین سرمایه‌های کشورهای در حال توسعه به شمار می‌آیند. جوانان نه تنها به عنوان رهبران آینده، بلکه جزیی از سرمایه انسانی هر کشور برای رسیدن به توسعه هستند. جوانان به منزله بخشی مهم از جمعیت کشور که سزاوار بهره‌مندی از امکانات رشد و تعالی‌اند و در قالب نیروی انسانی بالقوه که در تأمین سرمایه انسانی سهمی بسزا دارند، شایسته توجه بیشتری هستند (یعقوبی و همکاران، ۱۳۹۶).

توسعه اقتصادی پایدار، اشتغال و کار شایسته برای همه، مستلزم اجرای استراتژی‌هایی در راستای ارائه فرصت‌های شغلی جدید به ویژه برای جوانان است. این امر به نظر می‌رسد در کشورهای در حال توسعه شامل ایجاد بخش‌های جذاب و سودآور اقتصادی باشد. در این راستا کشاورزی می‌تواند راهبردی برای درآمدزایی، کاهش فقر و بهبود امنیت غذایی باشد (Kidodo et al., 2016). بنابراین، کشاورزی می‌تواند مسیری برای توانمندسازی جوانان باشد. لذا، جذاب و سودآور نمودن بخش کشاورزی مستلزم دستیابی به اهداف اول، دوم و هشتم توسعه پایدار یعنی کاهش فقر و گرسنگی، کار شایسته و توسعه اقتصادی است. علی‌رغم سهم قابل توجه کشاورزی در اقتصاد کشورهای در حال توسعه، این بخش مملو از محدودیت‌های جدی مانند ناکافی بودن تأمین نهاده، وابستگی زیاد به بارندگی، تصرف زمین، بی‌اعتمادی در بین کشاورزان، آفات و بیماری‌ها و نبود اعتبارات لازم است. این چالش‌ها با برداشت و ادراک منفی جوانان همراه شده است که بخش عمده‌ای از جمعیت را تشکیل می‌دهند (IFAD, 2019). در واقع، کم درآمد و پرزحمت بودن کشاورزی، این حرفه را برای

جوانان غیر جذاب می‌کند و از این رو، مشارکت آن‌ها را در فعالیت‌های کشاورزی پایین می‌آورد (Yami et al., 2019). این در حالی است که جوانان روستایی انعطاف‌پذیر و پویا، از نظر جسمی و ذهنی آماده‌تر و نسبتاً تحصیل‌کرده‌تر از جمعیت سالمند هستند (Naamwintome and Bagson, 2013). لذا، افزایش اشتغال آنان در مشاغل کشاورزی نقش بسیار مهمی در جایگزینی جمعیت کشاورزان سالمند، کاهش واردات مواد غذایی اصلی، کاهش تصویر ضعیف از کشاورزی، کاهش مهاجرت روستا به شهر، کاهش بیکاری و مشکلات اجتماعی مرتبط با آن دارد (Twumasi et al., 2019). در مورد کاهش فقر Osabohien et al. (2021) دریافتند که مشارکت جوانان در کشاورزی می‌تواند فقر را تا ۱۷ درصد کاهش دهد. بنابراین، توسعه کشاورزی نیازمند برنامه‌هایی برای افزایش مشارکت این گروه در کشاورزی است. با این حال، در طول دهه‌های گذشته، کشورهای جهان سوم شاهد افزایش مهاجرت جوانان روستایی به شهر و بیکاری آنان به‌ویژه در مناطق شهری شده است. مطالعات نشان داده است که عوامل اصلی مشکل بیکاری جوانان به ویژه در مناطق شهری شامل عدم تطابق مهارت‌های شغلی (Morsy and Mukasa, 2019) و هجوم جوانان روستایی به مراکز شهری از طریق مهاجرت روستا به شهر می‌باشد که عرضه نیروی کار را افزایش داده است. این افزایش نیروی کار باعث شده که کشورهای جهان سوم بر نیاز به کارآفرینی تأکید بیشتری داشته باشند. کشاورزی (به‌عنوان مثال، کارآفرینی در کشاورزی) به دلیل پتانسیل و قابلیت اشتغال، به عنوان یک مسیر اصلی شناخته شده است، مسیری برای افزایش اشتغال در بین جوانان روستایی و در نتیجه کاهش شیوع مهاجرت روستا به شهر جوانان و اثرات سرریز آن (Adjimoti, 2018). در این راستا، جوانان

زادگاه خود شغل انتخاب می‌کردند و تقریباً حالت موروثی داشت، ولی امروزه به خاطر تحولات ارتباطی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی جوانان، اغلب در شرایطی قرار می‌گیرند که ناچار به انتخاب شرایط شغلی هستند و انتخاب شغل تحت تاثیر عواملی از قبیل استعداد، علایق، فرصت‌های شغلی، عوامل اقتصادی و جایگاه اجتماعی قرار دارد (شمس و همکاران، ۱۳۹۴).

مطالعات مختلفی در داخل و خارج از کشور در ارتباط با عدم رغبت جوانان روستایی به شغل کشاورزی و مهاجرت آنان به شهر صورت گرفته است و هر کدام از آن‌ها به دلایلی اشاره کرده‌اند. پورسینا و همکاران (۱۳۸۷) در تحقیقی به این نتیجه دست یافتند که بازدارنده‌های گرایش جوانان روستایی به انتخاب شغل کشاورزی عبارتند از: درآمد پایین و نبود امنیت شغلی در بخش کشاورزی، نبود امکانات رفاهی - تفریحی در روستا، مخاطره‌آمیز بودن شغل کشاورزی، سختی کار کشاورزی، جذابیت مشاغل غیرکشاورزی از لحاظ درآمد و جایگاه، وجود مشاغل جدید و برتر در منطقه، کمبود زمین زراعی مناسب در روستا، پستی و بلندی و ناهمواری‌های زراعی روستا، عدم تسهیلات و امکانات کافی برای فعالیت در بخش کشاورزی و تبلیغات منفی علیه بخش کشاورزی است.

علی بیگی (۱۳۸۷) در مطالعه‌ای نشان داد که نگرش جوانان روستایی نسبت به شغل کشاورزی چندان مطلوب نیست. یعقوبی و همکاران (۱۳۹۶) بازدارنده‌های گرایش جوانان به شغل کشاورزی را در شش عامل جذابیت پایین کشاورزی و نبود تسهیلات کافی اشتغال، سودمندی بالاتر مشاغل غیر کشاورزی و سختی کار کشاورزی، نگرش منفی به روستا و امکان کسب موقعیت بالاتر در شهر، نبود بستر مناسب برای کشاورزی، کمبود امکانات رفاهی، بهداشتی و

روستایی تولیدکنندگان آینده مواد غذایی در مناطق روستایی هستند. لذا برنامه‌ریزان در خصوص جوانان روستایی با توجه به نیازها و شناخت عواملی که باعث ایجاد انگیزه در آن‌ها می‌شود و عواملی که مانع دلسردی در انتخاب شغل کشاورزی می‌شود، بایستی با آگاهی کافی برنامه‌ریزی کنند. در ادامه به تحقیقات انجام شده در این زمینه پرداخته شده است. در چند سال اخیر، استان کرمانشاه از لحاظ بیکاری در میان سایر استان‌های کشور در رده‌های بالا جای گرفته است و شهرستان‌های تابعه این استان نیز به تبع مرکز، دارای بالاترین رقم بیکاری هستند. در این بین، شهرستان گیلانغرب که در دفاع از کیان کشور، خوش درخشید و مدال دومین شهر مقاوم کشور را دریافت کرد، امروزه با معضل بیکاری سخت دست به گریبان است. بن‌بست جغرافیایی و دوری از مرکز استان در بین جمعیت جوانان مستعد این سامان پدیده‌ای را به وجود آورده است که امروز در به وجود آمدن دیگر ناهنجاری‌های اجتماعی مؤثر و شاید عامل اصلی است. به هر حال، جمعیت این شهرستان در مقایسه با سال‌های قبل به دلیل مهاجرت گسترده مردم برای یافتن شغل و رفاه بیشتر به شهرهای صنعتی کاهش داشته است. قابل ذکر است، جوانان دهستان چله با مشکلات و چالش‌های متعددی جهت ایجاد و توسعه کسب و کارآفرینی رو به رو هستند که وجود این موانع باعث مهاجرت و ایجاد نوعی عدم تمایل برای اشتغال در بخش کشاورزی شده است. لذا در این مطالعه به واکاوی دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی دهستان چله شهرستان گیلانغرب به شغل کشاورزی، پرداخته شده است.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

در زمان‌های گذشته به دلیل عدم تنوع در مشاغل، این پدران بودند که برای فرزندان خود در همان محل

که جوانان روستایی در پاسخ به نیازهای محسوس جامعه روستایی همراه با سودآوری قابل اثبات فرصت‌های کسب و کار کشاورزی و کشاورزی مدرن وارد این حرفه می‌شوند. درحالی‌که جوانان شهری به دلیل تحصیل و به ویژه آموزش‌های کاربردی در زمینه کشاورزی وارد مسیرهای شغلی کشاورزی شده‌اند. (Nwibo et al. 2016) در مطالعه‌ای به منظور ارزیابی عوامل تعیین‌کننده کشاورزی در روستاها. به این نتیجه رسیدند که اندازه خانوار، وضعیت تحصیلی، درآمد سالانه و تجربه کشاورزی در تصمیم‌گیری جوانان به عنوان یک کارآفرین کشاورزی تأثیرگذار هستند. در پژوهشی Karlsdottir et al. (2019) اذعان نمودند که آموزش موضوعی است که برای جوانان روستایی اهمیت حیاتی دارد. سطح آموزش در مناطق روستایی پایین‌تر و فرصت‌ها کمتر است. احتمال تحصیل جوانان در مناطق شهری بیشتر از کسانی است که در شهرهای کوچک و مناطق روستایی زندگی می‌کنند. فقدان مهارت‌ها و فرصت‌های آموزشی از دلایل اصلی افزایش بیکاری و مهاجرت آنان است. (Esteban-Navarro 2020) بیان نموده است که بهره‌گیری جوانان روستایی از ظرفیت‌های حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه ارتباطات روستایی، اشتغال‌زایی و کارآفرینی دارای اهمیت دو چندان است. Magagula and Tsvakirai (2020) عوامل مؤثر بر نیت جوانان برای مشارکت در فعالیت‌های کشاورزی کارآفرینانه کشاورزی را بررسی کردند. یافته‌های این مطالعه نشان داد که حمایت مالی والدین، دنبال کردن مطالعات و تحقیقات کشاورزی در مدارس و دانشگاه و منافع اقتصادی ادراک شده حاصل از کشاورزی بر نیت و قصد جوانان برای دنبال کردن کشاورزی تأثیر مثبتی می‌گذارد. نتایج مطالعه Ogunmodede et al. (2020) نیز نشان داد که عواملی از جمله سن و سال‌های

تفریحی در روستا و سوددهی بالاتر سرمایه در شهر طبقه‌بندی کردند.

براساس مطالعه Leavy and Smith (2010) بخش کشاورزی از نظر اقتصادی برای جوانان کافی نیست و جوانان به این دلیل نمی‌توانند این وضعیت را بپذیرند. از این رو کشاورزی برای اغلب جوانان غیرجذاب است و جوانان در حال دور شدن از کشاورزی و آینده روستایی هستند. (Agwu et al. 2013) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند مکانیزاسیون که باید جوانان را به سمت بخش کشاورزی متمایل می‌ساخت رابطه‌ای منفی با مشارکت جوانان در کشاورزی را نشان داد و این به دلیل هزینه‌های بالا در ارتباط با مکانیزاسیون کشاورزی است که باعث شده جوانان قادر به پرداخت هزینه‌های آن نباشند. (Bezu and Holden 2014) در رابطه با جوانان روستایی کشور اتیوپی به این نتیجه رسیدند که محدودیت و دسترسی نداشتن جوانان به زمین‌های کشاورزی یکی از مهم‌ترین بازدارنده‌های گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی است.

Leavy and Hossain (2014) بیان نمودند این که بخش کشاورزی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه کشورها دارای عملکرد ضعیفی است، تا حدی به این دلیل است که جوانان روستایی به‌عنوان کشاورز، کارگر و کارآفرینان که می‌توانند در اقتصاد کشاورزی و روستایی نقش مهمی داشته باشند، نوعی ادراک منفی نسبت به فعالیت‌های کشاورزی دارند. یافته‌های تحقیق Suleiman et al. (2015) با عنوان "نگرش جوانان روستایی به کشاورزی به‌عنوان یک شغل" نشان داد که فقدان زمین کشاورزی، جنسیت، سن و وضعیت تأهل تأثیری بر تصمیم‌گیری جوانان به سمت شغل کشاورزی ندارد؛ در حالی‌که سطح تحصیلات به‌طور قابل توجهی بر نگرش جوانان اثر مثبت دارد. (Haggblade et al. 2015) نیز بیان نمودند

آن‌هایی که در معرض خطر حاشیه نشینی هستند، توجه چندانی نمی‌شود. اکنون در زمان همه‌گیری کرونا، درخواست توجه ویژه به وضعیت جوانان ساکن در مناطق روستایی مطرح شده است. همه‌گیری جهانی کووید-۱۹، در مدت زمان نسبتاً کوتاهی، تمام گروه‌های سنی را تحت تأثیر قرار داده است. افزایش بیکاری، یادگیری آنلاین، قرنطینه‌های متعدد، اعمال محدودیت‌ها و ارتباطات دیجیتال، جوانان روستایی را به طور نامتناسبی تحت تأثیر وضعیت همه‌گیری قرار داده است (Mascherini and Sandor, 2020).

بررسی ادبیات موجود نشان داد که عوامل متعددی بر تمایل و گرایش جوانان روستایی به شغل کشاورزی تأثیر می‌گذارد. تمایل و قصد جوانان به شغل کشاورزی در کشورهای مختلف با توجه به شرایط اجتماعی-اقتصادی، سیاسی و جغرافیایی متفاوت است. با این حال، انتخاب شغل کشاورزی و پرداختن به فعالیت‌های مختلف در این حرفه برای جوانان روستایی ضروری است. لذا در این تحقیق، با توجه به اهمیت موضوع اشتغال در بخش کشاورزی و معضل بیکاری جوانان روستایی، دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی دهستان چله شهرستان گیلانغرب به شغل کشاورزی بررسی می‌شود تا بتوان در مورد توسعه روستایی و مسأله اشتغال جوانان روستایی به برنامه‌ریزی‌های واقع‌گرایانه پرداخت. قابل ذکر است که در این پژوهش برای دستیابی به درک عمیق‌تر موضوع، در نظر گرفتن بستر و شرایط مورد مطالعه و توجه دقیق‌تر به نقطه نظرات، گفته‌ها و رفتارهای قابل مشاهده جوانان روستایی به عنوان مشارکت‌کنندگان در پژوهش، از روش تحقیق کیفی بهره گرفته شد.

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر از نظر پارادایم کیفی است. جامعه تحقیق جوانان روستایی دهستان چله شهرستان

تجربه در شغل کشاورزی دارای تأثیر مثبتی بر تمایل جوانان به شغل کشاورزی است؛ در حالی که میزان تحصیلات و شاغل بودن در سایر مشاغل تمایل به شغل کشاورزی را کاهش می‌دهد. براساس یافته‌های پژوهش Twumasi and Jiang (2020) جوانان روستایی که دارای محدودیت مالی اعتباری هستند، میزان مشارکت کمتری در فعالیت‌های کشاورزی دارند. در واقع دسترسی به اعتبارات تأثیر مثبتی بر روی میزان مشارکت در فعالیت‌های کشاورزی دارد. در مورد تأثیر برنامه‌های کشاورزی بر مشارکت جوانان در این حرفه Adeyanju et al. (2021) نشان دادند که مشارکت جوانان در برنامه‌های کشاورزی به طور مثبت تحت تأثیر سن، تحصیلات، وضعیت مهاجرت، آموزش و سلامت روان است. هم‌چنین، نتایج نشان می‌دهد که مشارکت در کشاورزی تحت تأثیر جنسیت، وضعیت مالی و دسترسی به اعتبارات قرار دارد.

براساس مطالعه Akrong and Kotu (2021) جوانانی که در خانواده‌های پرجمعیت هستند علاقه بیشتری به فعالیت‌های کشاورزی دارند. این مطالعه هم‌چنین نشان داد که تولید محصول نقدی در بین جوانان به طور مثبت تحت تأثیر دسترسی به اعتبار قرار دارد. یافته‌ها حاکی از آن است که اجرا و توسعه برنامه‌هایی در جهت ارتقای ظرفیت‌های جوانان برای کسب مهارت‌های کارآفرینی در کشاورزی و غلبه بر چالش‌های مرتبط با فعالیت‌های کشاورزی تجاری ضروری است. Serban and Brazienè (2021) بیان نمودند که در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها، روستاییان نادیده گرفته می‌شوند و در بیشتر برنامه‌ریزی‌های روستایی، جوانان را نادیده می‌گیرند. حتی در مکان‌هایی که توسعه یافته‌اند، اقدامات عمومی است و به اشتغال جوانان در حرفه کشاورزی، نیازها، علایق و آرزوهای جوانان روستایی، به ویژه

تحلیل است که ممکن است یک پاراگراف کامل، یک نقل قول یا یک موضوع خاص باشد. در واقع، یک واحد داده کیفی به عنوان رشته‌ای از کلمات تعریف می‌شود که اطلاعات مربوط به یک رویداد را ضبط می‌کند و نماینده نمونه‌ای از یک مفهوم است که در زمان فرآیند کد گذاری، کد و دسته‌بندی شده است. قابل ذکر است که بعد از انجام هر مصاحبه نسبت به پیاده‌سازی متن مصاحبه در نرم‌افزار تحلیل محتوی کیفی MAX-QDA^{۱۲} اقدام شد.

آنچه در پژوهش‌های کیفی رایج است اطمینان و ارزش به یافته‌های تحقیق می‌باشد. در پژوهش حاضر محقق درصد بود تا از روش‌های مختلف به تأیید اعتبار پژوهش دست یابد. به این ترتیب، علاوه بر دارا بودن حساسیت نظری، در گردآوری داده‌ها از روش‌های دیگری نیز برای دستیابی به این مهم استفاده نمود. برای اطمینان از روایی و پایایی داده‌ها با معیارهای خاص پژوهش کیفی شامل مقبولیت^۱ و قابلیت تأیید^۲ صورت گرفته است. جهت افزایش مقبولیت از روش بازنگری توسط شرکت‌کنندگان استفاده شد. به طوری که در مرحله پایانی، کدهای حاصله و طبقه‌بندی انجام شده به تعدادی از مشارکت‌کنندگان در پژوهش، به منظور بازبینی و تأیید نشان داده شد. به منظور تأییدپذیری داده‌ها نیز محققان سعی نمودند با انجام مصاحبه‌های عمیق، برقراری تعامل با مشارکت‌کنندگان در تحقیق و در نظر گرفتن دیدگاه‌ها و نظرات مختلف آنان، مفاهیم مستتر در یادداشت‌ها را با دقت نظر استخراج کنند و مقوله‌ها را به گونه‌ای عنوان کنند که معرف مفاهیم باشند. تأییدپذیری در جریان مصاحبه‌ها عمق پیدا نمود و محققان را به مصاحبه‌های بیشتر و عمیق‌تر سوق داد.

گیلانغرب بودند. براساس سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵، جمعیت دهستان چله ۸۴۸۸ نفر (۱۸۹۶ خانوار) بوده است. اکثر قریب به اتفاق مردم این دهستان از ایل (طایفه) سیاه سیاه کلهر هستند. البته طایفه‌های دیگر ایل کلهر مثل شیرزادی، روتوند، صالح، زرگوش، زینلخانی و... نیز در دهستان زندگی می‌کنند. این دهستان دارای ۳۸ روستا است که متاسفانه تعداد هشت روستا مشکل گازکشی دارند و چهار روستا نیز از آب شرب مناسب برخوردار نیستند. شغل اصلی بیش از نیمی از ساکنان کشاورزی است. کشت غالب محصولات می‌مانند گندم، جو و نخود و به میزان کمتر صیفی و جالیزکاری است که به صورت آبی و به میزان کمتر دیم می‌باشد.

در این پژوهش مشارکت‌کنندگان در تحقیق، با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند مورد مطالعه قرار گرفتند. زیرا جامعه ما جوانانی بودند که در روستا زندگی می‌کردند. جهت انتخاب هدفمند نمونه‌ها چندین استراتژی وجود دارد که در این مطالعه از نمونه‌گیری گلوله‌برفی یا زنجیره‌ای استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه عمیق بود که برای هر مشارکت‌کننده بین ۳۰ تا ۵۰ دقیقه به طول انجامید. مصاحبه‌ها با سؤالات کلی پیرامون دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی پرسیده شد و تا جایی ادامه داشت که اشباع در داده‌های حاصل، احساس شد. لازم به ذکر است که محقق در روستاهای دهستان چله، ۳۰ مورد مصاحبه عمیق را با مشارکت‌کنندگان در پژوهش اجرا کرد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل محتوا عرفی استفاده شد. در این روش یک مجموعه منسجم از داده‌ها فراهم و به تدریج از مفاهیم، طبقات استخراج می‌شود. این فرآیند از طریق واحدسازی و مقوله‌سازی انجام می‌شود. واحدسازی فرآیند شناخت واحد

1. Credibility
2. Confirmability

یافته‌ها

ویژگی‌های فردی جوانان روستایی: میانگین سنی جوانان مورد مطالعه حدود ۲۳ سال بود. از لحاظ میزان تحصیلات، بیشتر جوانان با فراوانی ۱۷ نفر فوق دیپلم بودند (۵۶/۶۶ درصد)، رشته تحصیلی اکثریت جوانان یعنی ۱۵ نفر (۵۰ درصد) غیرکشاورزی بوده و فقط رشته تحصیلی ۶ نفر (۲۰ درصد) از آنان کشاورزی بود. از لحاظ میزان اشتغال، بیشتر پاسخگویان با فراوانی ۲۱ نفر (۷۰ درصد) در مشاغل غیر کشاورزی مشغول به فعالیت بودند. اگر بخواهیم به صورت کامل اوضاع اقتصادی و مالی پاسخگویان را مورد بررسی قرار دهیم می‌توان این نکته را بیان داشت که بیشتر جوانان (۸۰ درصد) از توان مالی مطلوبی برخوردار نبودند و برای ایجاد شغل و کسب و کار خود در حوزه کشاورزی نیاز به حمایت مالی دولت از طریق اعطای تسهیلات دارند. میانگین زمین زراعی جوانان روستایی، ۳ هکتار بود. در پاسخ به سؤالی در مورد شغل پدر، اکثر جوانان روستایی یعنی ۱۶ نفر (۵۳/۳۳ درصد) گزینه کشاورزی و دامداری را انتخاب کردند. نوع نظام بهره‌برداری خانواده اکثریت جوانان (۶۶/۶۷ درصد) ملکی بود. سطح تحصیلات پدر ۲۴ نفر از جوانان (۸۰ درصد) بی‌سواد بود. میانگین درآمد سالیانه خانواده جوانان از تولید محصولات کشاورزی ۵ میلیون و ۸۰۰ هزار تومان بود. لازم به ذکر است که تمام نمونه‌های مورد بررسی از نظر جنسیت، مذکر بودند.

دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی: با توجه به هدف اصلی پژوهش، که

واکاوی دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی بود، داده‌های میدانی گردآوری شد. براساس تحلیل متن مصاحبه‌ها، ۷۲ کد با تکرار شناسایی شد که بعد از حذف مفاهیم بی‌ربط و تجمیع کدهای با تکرار در این گام در مجموع ۳۲ مفهوم از دیدگاه مشارکت‌کنندگان در تحقیق، استخراج شد (جدول ۱).

در مرحله بعدی، مفاهیم با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA¹² در قالب ۵ مقوله کلی به‌عنوان دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی دسته‌بندی شدند. این مقوله‌ها شامل مخاطره‌پذیری بالای شغل کشاورزی، درآمد پایین و دشواری حرفه کشاورزی، نگرش منفی نسبت به روستا، کمبود امکانات بهداشتی - درمانی و رفاهی در روستا و نبود تسهیلات اعتباری کافی می‌باشد که در ادامه به تشریح مقوله‌ها پرداخته شده است (جدول ۲).

همان‌گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، مقوله "مخاطره‌پذیری بالای شغل کشاورزی" شامل مفاهیمی از قبیل خطرات طبیعی (خشکسالی، سیل، تگرگ،...)، فصلی بودن تولید برخی محصولات و نوسان عوامل محیطی تأثیرگذار بر تولید محصولات است. در این خصوص به دو مورد از نقل قول‌های مشارکت در تحقیق پرداخته شده است. علی (۲۳ساله) بیان نمود که "کشاورزی برای ما سود و منفعتی ندارد، خشکسالی‌های پی در پی، گرم یا سرد شدن ناگهانی هوا، گرد و خاک هوا، هجوم آفات و امراض به مزارع و باغات، آتش گرفتن مراتع و ... باعث شده نتوانیم روی این شغل حساب کنیم".

جدول ۱- مفاهیم حاصل از تحلیل مصاحبه‌ها

کد مورد نظر	مفاهیم استخراج شده از مصاحبه‌ها	کد مورد نظر	مفاهیم استخراج شده از مصاحبه‌ها
A17	مشکل دسترسی به موقع به برخی نهاده‌ها	A1	پایین بودن درآمد حرفه کشاورزی نسبت به سایر مشاغل
A18	سستی بودن روش‌های کشاورزی و دامداری	A2	تصور منفی نسبت به روستا و روستایی بودن
A19	کمبود امکانات تفریحی و ورزشی در مناطق روستایی	A3	خطرات طبیعی (خشکسالی، سیل، نگرگ، ...)
A20	عدم دسترسی مناسب به خدمات آموزشی	A4	نداشتن آینده شغلی در روستا
A21	طولانی بودن مدت‌زمان درخواست تا پرداخت اعتبارات	A5	فصلی بودن تولید برخی محصولات
A22	حاصلخیزی پایین زمین‌های زراعی	A6	نوسان عوامل محیطی تأثیرگذار بر تولید محصولات
A23	نداشتن زمین کشاورزی	A7	شرایط دشوار کسب اعتبارات
A24	کاربر بودن حرفه کشاورزی	A8	شفاف و قابل پیش‌بینی نبودن بازار کشاورزی
A25	وجود بروکراسی اداری	A9	عدم خرید تضمینی محصولات از سوی دولت
A26	نداشتن دسترسی کافی به امکانات بهداشتی و درمانی	A10	افت کیفیت منابع تولید به مرور زمان
A27	گرانی نهاده‌ها و تجهیزات مورد نیاز	A11	دشواری نگهداری به دلیل فسادپذیری محصولات
A28	نداشتن وثیقه و ضامن برای استفاده از اعتبارات دولتی	A12	پایین بودن قیمت محصولات نسبت به هزینه تمام شده
A29	وجود دلال و واسطه در بخش کشاورزی	A13	به‌صرفه نبودن دستمزدها در بخش کشاورزی نسبت به سختی کار کشاورزی
A30	نداشتن جایگاه و موقعیت اجتماعی بالا در روستا	A14	نداشتن امنیت شغلی در بخش کشاورزی
A31	نبود درمانگاه مناسب و مجهز	A15	فقدان انگیزه پیشرفت و نامابدی نسبت به زندگی در روستا
A32	صعب العبور بودن راه‌های روستایی	A16	بهره بالای وام‌های پرداختی

مورد نیاز و وجود دلال و واسطه در بخش کشاورزی در طبقه "درآمد پایین و دشواری حرفه کشاورزی" قرار گرفتند. بیشتر جوانان روستایی مورد مطالعه بیان نمودند که وجود دلال‌ها و واسطه در بخش کشاورزی و به‌صرفه نبودن دستمزدها در بخش کشاورزی به نسبت سختی کار از جمله عوامل مهم در کاهش تمایل آنان به اشتغال در شغل کشاورزی است. در دسترس نبودن نهاده‌های کشاورزی را می‌توان عامل مهمی در کاهش تمایل جوانان روستایی به اشتغال در شغل کشاورزی دانست. در ادامه تعدادی از مصاحبه‌های افراد مورد مطالعه آمده است.

ناصر (۲۱ساله) اذعان داشت "گیلانغرب منطقه گرمسیری است در حالت معمول هم گرم هست چه برسد به فصول خشک آفاتی مانند هجوم ملخ‌ها در زمان خشکسالی و کمبود بارندگی بیشتر می‌شود و صدمات زیادی را به کشاورزی وارد می‌کند". همان‌گونه که از مصاحبه‌ها نمایان است مشارکت‌کنندگان در پژوهش شغل کشاورزی را مخاطره‌پذیر می‌دانند. این حرفه تحت تأثیر عوامل زیادی از جمله ریسک‌های طبیعی قرار گرفته است. همین امر باعث می‌شود جوانان روستایی احساس امنیت و آرامش در شغل کشاورزی نداشته باشند. مفاهیمی مانند پایین بودن درآمد حرفه کشاورزی نسبت به سایر مشاغل، گرانی نهاده‌ها و تجهیزات

جدول ۲- مقوله‌های حاصل از تحلیل مفاهیم استخراج شده

مقوله‌ها	مفاهیم	کد مرتبط
مخاطره‌پذیری بالای شغل کشاورزی	خطرات طبیعی (خشکسالی، سیل، تگرگ، ...)	A3
	فصلی بودن تولید برخی محصولات	A5
	نوسان عوامل محیطی تأثیرگذار بر تولید محصولات	A6
	شفاف و قابل پیش‌بینی نبودن بازار کشاورزی	A8
	افت کیفیت منابع تولید به مرور زمان	A10
	دشواری نگهداری به دلیل فسادپذیری محصولات	A11
	نداشتن امنیت شغلی در بخش کشاورزی	A14
درآمد پایین و دشواری حرفه کشاورزی	پایین بودن درآمد حرفه کشاورزی نسبت به سایر مشاغل	A1
	عدم خرید تضمینی محصولات از سوی دولت	A9
	پایین بودن قیمت محصولات نسبت به هزینه تمام شده	A12
	به صرفه نبودن دستمزدها در بخش کشاورزی نسبت به سختی کار	A13
	مشکل دسترسی به موقع به برخی نهادها	A17
	سستی بودن روش‌های کشاورزی و دامداری	A18
	حاصلخیزی پایین زمین‌های زراعی	A22
	نداشتن زمین کشاورزی	A23
	کاربر بودن حرفه کشاورزی	A24
	گرانی نهادها و تجهیزات مورد نیاز	A26
وجود دلال و واسطه در بخش کشاورزی	A29	
نگرش منفی نسبت به روستا	تصور منفی نسبت به روستا و روستایی بودن	A2
	نداشتن آینده شغلی در روستا	A4
	نداشتن جایگاه و موقعیت اجتماعی بالا در روستا	A30
	فقدان انگیزه پیشرفت و ناامیدی نسبت به زندگی در روستا	A15
کمبود امکانات بهداشتی - درمانی و رفاهی در روستا	کمبود امکانات تفریحی و ورزشی در مناطق روستایی	A19
	عدم دسترسی مناسب به خدمات آموزشی	A20
	نداشتن دسترسی کافی به امکانات بهداشتی و درمانی	A26
	نبود درمانگاه مناسب و مجهز	A31
	صعب العبور بودن راه‌های روستایی	A32
	شرایط دشوار کسب اعتبارات	A7
نبود تسهیلات اعتباری کافی	بهره بالای وام‌های پرداختی	A16
	طولانی بودن مدت‌زمان درخواست تا پرداخت اعتبارات	A21
	وجود بروکراسی اداری	A25
	نداشتن وثیقه و ضامن برای استفاده از اعتبارات دولتی	A28

کشاورزان می‌خرند... روز به روزم تعدادشان بیشتر می‌شود". این جوان اهل روستای کاسه‌گران زحمت زیاد و طاقت فرسا، سود کم مشاغل کشاورزی و از

امیر (۲۱ ساله) بیان داشت "کشاورزی شغل پرزحمتی است، این همه سختی و مشقت آخرشم سودش میره جیب دلال‌ها... سر زمین ارزان از

مفاهیمی از قبیل کمبود امکانات تفریحی و ورزشی در مناطق روستایی، نداشتن دسترسی کافی به امکانات بهداشتی و درمانی، صعب العبور بودن راه‌های روستایی در مقوله "کمبود امکانات بهداشتی - درمانی و رفاهی" در روستا قرار گرفتند. کمبود امکانات تفریحی و رفاهی در مناطق روستایی سبب تصویرسازی منفی از روستا و داشتن تصور مثبت از زندگی شهری و تضعیف حس تعلق به روستا در بین جوانان می‌شود. این عامل می‌تواند کاهش تمایل به شغل کشاورزی در بین جوانان روستایی را تسریع کند. در این راستا به برخی از نقل قول‌های جوانان مورد مطالعه اشاره شده است. پرویز (۲۵ ساله) بیان نمود که "دهستان چله نه امکانات تفریحی و ورزشی دارد نه حتی یک درمانگاه که کسی از اهالی دچار مشکل اورژانسی بشه بخواد به آن مراجعه کنه.. بن بسته واقعا... ما هم از روی بی‌پولی و نداری اینجا ماندیم... برای کارهای کشاورزی و دامداریم به پدرم کمک می‌کنم ولی چیزی عایدمان نمیشه که دلخوش باشیم". شهباز (۱۹ ساله) نیز در مورد شرایط خود این‌گونه پاسخ داد "من الان کرمانشاه دانشجوی سنی می‌کنم کاری پیدا بکنم همونجا ماندگار بشم گیلانغرب خیلی از مرکز (کرمانشاه) دوره و جاده‌های پرپیچ و خمی دارد، برخی ساکن خود گیلان هم مهاجرت کردن ما که دیگه روستاییم امکاناتیم ندارد". همان‌گونه از نتایج مصاحبه‌ها پیداست وضعیت نامناسب جاده‌ها برای رفت و آمد، فاصله به نسبت زیاد این شهرستان از مرکز استان، نداشتن دسترسی کافی به امکانات بهداشتی و درمانی از نظر جوانان روستایی مورد مطالعه نشان‌دهنده اهمیت این قبیل مسائل در زمینه کاهش تمایل به اشتغال در حرفه کشاورزی است.

نبود تسهیلات اعتباری کافی از دیگر دلایل کاهش

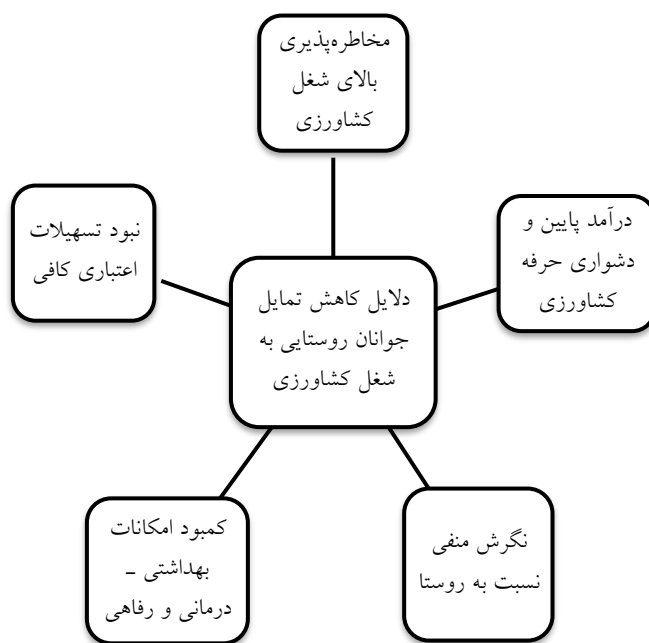
طرف دیگر وجود دلالتان و افراد سودجو در این عرصه را از مهم‌ترین دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی دانسته است.

مهدی (۲۲ ساله) در خصوص افزایش قیمت نهاده‌های کشاورزی اشاره نمود که "قیمت بذر، کود، سم و علوفه خیلی بالا رفته... دیگه کار کشاورزی و دامداری نمی‌صرفه... بعضی از کشاورزان روستای ما امسال اقدام به کشت گندم نکردند و از گرانی و کمبود کود گلایه دارند". براساس نتایج مصاحبه مذکور بالا رفتن قیمت نهاده‌های کشاورزی سبب شده است که جوانان روستایی دیدگاه مثبتی نسبت این شغل نداشته باشند و آن را مقرون به صرفه ندانند.

نگرش منفی نسبت به روستا از دیگر دلایل کاهش تمایل جوانان به شغل کشاورزی عنوان شده است. این مقوله از مفاهیمی همچون تصور منفی نسبت به روستا و روستایی بودن و نداشتن آینده شغلی در روستا تشکیل شده است. بر پایه مصاحبه‌های انجام شده محمد (۲۰ ساله) بر این باور است که "دیدگاه جامعه ما نسبت به زندگی روستایی به صورت زندگی سطح پایین و کم ارزشی است. پس چگونه می‌توان انتظار داشت جوانان روستایی به زندگی در روستا و کار کشاورزی که درآمدی هم ندارد، علاقه داشته باشند و دنبال مهاجرت نباشند". آریان (۲۴ ساله) نیز اذعان داشت که "شغل کشاورزی برای ما آینده‌ای ندارد، زمین‌های کشاورزی ما آنقدر نیست که خرج خانواده را بدهد چه برسد به اینکه بشود با درآمد آن برای جوانان تشکیل زندگی داد و سرمایه‌ای جمع و جور کرد...". براساس نتایج حاصل از مصاحبه والدین اغلب جوانان روستایی وضعیت اقتصادی مناسبی ندارند و حرفه کشاورزی سود چندانی برای آنان به دنبال نداشته است. لذا انگیزه‌ای در آنان برای انتخاب مشاغل کشاورزی آن‌گونه که باید، ایجاد نشده است.

من جوان حمایت می‌شد و ام کم بهره ای در اختیارم قرار می‌دادند، من هیچ وقت تن به مهاجرت نمی‌دادم، ولی متاسفانه دریافت وام خیلی سخته ضامن و کلی رفت و آمد به بانک و... آخر سرم اقساطش برای ما سنگین می‌شود". علی آموزشی در زمینه کشاورزی ندیده بود ولی ابراز تمایل داشت در صورت فراهم شدن امکانات و بهبود در آموزش‌های مرتبط با کشاورزی شرکت کند. اما دیدگاه وی باتوجه به مشکلات فعلی در بخش کشاورزی مناسب نبود، می‌توان علت این ناامیدی علی از کشاورزی را به دلیل نبود حمایت‌های کافی در این حوزه دانست.

تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی است. این مقوله شامل مفاهیمی مانند شرایط دشوار کسب اعتبارات، بهره بالای وام‌های پرداختی و وجود بروکراسی اداری برای استفاده از اعتبارات دولتی است. به طوری که افراد مورد مطالعه بیان نمودند که وجود بروکراسی اداری و طولانی شدن مدت زمان درخواست برای دریافت تسهیلات و وام بانکی در طرح‌های کشاورزی و دامپروری از عوامل مهم در کاهش تمایل جوانان روستایی به اشتغال در حرفه کشاورزی است. در این زمینه علی (۲۳ ساله) بیان کرد "روستای ما با توجه به نزدیکی به سد گیلانغرب واقعا امکان توسعه در بخش کشاورزی را دارد، اگر از

شکل ۱- دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی

نوجوانی آموزش‌هایی در زمینه کاشت گندم به او یاد داده بود، یک فرد آموزش دیده محسوب می‌شد. اما دیدگاه وی با توجه به تجربه او در مواجهه با بروکراسی اداری نسبت به آینده کشاورزی و اشتغال در بخش کشاورزی تلخی بود. او می‌گفت: "اگر وضع به همین منوال ادامه پیدا کند، خیلی از مردم که بیشتر آن‌ها جوانان هستند برای کسب زندگی بهتر

پیمان (۲۵ ساله) از تجربه خود این‌گونه گفت: "من یک‌بار خواستم برای احداث یک سالن پرورش بوقلمون در زمین خودمان اقدام کنم ولی انقدر سرگرفتن مجوزهای لازم و وام اشتغال اذیت شدم که اصلا منصرف و ناامید شدم. عدم همکاری دستگاه‌ها در تسهیل روند صدور مجوزها واقعا عذاب‌آور است". پیمان چون دارای زمین بود و پدرش در زمان

حرفه کشاورزی یکی از دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی عنوان شده است. این یافته با نتایج تحقیقات پورسینا و همکاران (۱۳۸۷)، Akrong and Osabohien et al (2020)، و Kotu (2021) هم‌خوانی دارد. نداشتن امنیت شغلی در بخش کشاورزی ناشی از رویدادهای طبیعی مانند سیل، خشکسالی، حمله آفات و غیره می‌باشد. همان‌گونه ذکر شد یکی دیگر از دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی درآمد پایین و دشواری حرفه کشاورزی است. بیشتر جوانان روستایی مورد مطالعه بیان نمودند که وجود دلال‌ها و واسطه در بخش کشاورزی و به‌صرفه نبودن دستمزدها در بخش کشاورزی به نسبت سختی کار از جمله عوامل مهم در کاهش تمایل آنان به اشتغال در شغل کشاورزی است. دسترس نبودن نهاده‌های کشاورزی را می‌توان عامل مهمی در کاهش تمایل جوانان روستایی به اشتغال در شغل کشاورزی دانست. یافته‌های بالا با نتایج پژوهش‌های شمس و همکاران (۱۳۹۴)، یعقوبی و احمدی (۱۳۹۷)، Bezu and Holden (2014)، و Nwibo et al (2016) و Yami et al. (2019) همسو است. این یافته بیانگر این واقعیت تلخ است که مشاغل کشاورزی به‌رغم سخت بودن و هم‌چنین برخلاف نقش آن‌ها در تأمین امنیت غذایی جامعه در قیاس با مشاغل دیگر مانند واسطه‌گری و خدمات، سودمندی پایین‌تری دارد. این عامل در سال‌های گذشته آسیب و زیان‌های جبران‌ناپذیری به بخش کشاورزی وارد کرده که خارج شدن سرمایه‌ها از این بخش و بی‌میلی ورود جوانان به آن، نمونه‌هایی از آن می‌باشد.

اختلاف و فاصله میان مطلوبیت زندگی در جامعه روستایی و شهری مهاجرت جوانان روستایی به شهرها را به یکی از مسائل و مشکلات عمده جامعه روستایی

و تأمین مالی اقدام به مهاجرت می‌کنند و بسیاری از روستاها خالی از سکنه می‌شود".

در شکل (۱) دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی بر اساس نتایج حاصل از تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها آورده شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

بخش کشاورزی در توسعه اقتصادی کشورهای مختلف نقش‌های متعددی برعهده دارد. علاوه بر این، در مباحث کشاورزی پایدار، جوانان روستایی عامل بسیار مهمی برای توسعه هر کشوری محسوب می‌شوند (Ahaibwe et al., 2013). از این رو، در مطالعه حاضر، به بررسی دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی دهستان چله شهرستان گیلانغرب به شغل کشاورزی، پرداخته شد.

نتایج تحلیل محتوا نشان داد که مخاطره‌پذیری بالای شغل کشاورزی، درآمد پایین و دشواری حرفه کشاورزی، نگرش منفی نسبت به روستا، کمبود امکانات بهداشتی - درمانی و رفاهی در روستا و نبود تسهیلات اعتباری کافی مهم‌ترین دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی می‌باشد.

براساس مفاهیم تشکیل دهنده مقوله مخاطره‌پذیری بالای شغل کشاورزی می‌توان گفت که کشاورزی، فعالیتی همراه با ریسک است، به طوری که کشاورزان با انواع مختلفی از ریسک‌های آب و هوایی، آفات، بیماری، ریسک‌های بازار و مواد اولیه مواجه‌اند. هرساله کشاورزان به دلیل داشتن یک درآمد نامطمئن، نگران پرداخت وام و هزینه‌های زندگی‌اند. وجود انواع مخاطرات طبیعی و غیرطبیعی در فعالیت‌های کشاورزی باعث شده تولیدکنندگان محصولات کشاورزی با شرایط نامطمئن روبرو باشند و در نتیجه، درآمد آن‌ها از تولیدات کشاورزی با بی‌ثباتی همراه باشد. بنابراین ماهیت مخاطره‌پذیر

نوع رفتار جوانان نشان از تغییر ارزش‌ها و سنت‌های روستایی دارد. مقایسه امکانات مناطق شهری با مناطق روستایی این ذهنیت را برای جوان روستایی به وجود می‌آورد که با ترک روستا می‌توانند شغل بهتری برای خود پیدا کنند و موقعیت خود را بهبود بخشند. این یافته با نتایج مطالعات قاسمی اراهایی و همکاران (۱۳۹۷)، یعقوبی و همکاران (۱۳۹۶)، Mascherini (2019) Karlsdóttir et al and Sandor (2020) و (2020) مطابقت دارد.

یافته‌های این تحقیق بیانگر این واقعیت است که نبود تسهیلات اعتباری کافی از دیگر دلایل مهم کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی می‌باشد. همین مسأله باعث می‌شود جوانان روستایی، مشاغل غیر کشاورزی را بر کشاورزی ترجیح دهند که دلیل آن، سودآوری بالا و راحتی آن مشاغل است. لذا می‌بایست با اعطای تسهیلات ویژه این بخش به جوانان روستایی زمینه ایجاد افزایش فرصت‌های اشتغال را برای جوانان فراهم ساخت. از سوی دیگر، با ایجاد درآمدزایی بیشتر در بخش کشاورزی و روستایی می‌توان این امکان را به وجود آورد که جوانان گرایش به ماندگاری در روستا و فعالیت در بخش کشاورزی از خود نشان داده و مهاجرت بی‌رویه آن‌ها به شهرهای بزرگ و کوچک کمتر شود. این نتایج با یافته‌های تحقیقاتی شمس و همکاران (۱۳۹۴)، یعقوبی و همکاران (۱۳۹۶)، Agwu et al. (2013) Suleiman et al. (2015) Magagula and Tsvakirai (2020) Twumasi and Jiang (2020) و Akrong and Kotu (2021) همسو است.

پیشنهادها

براساس نتایج، مخاطره‌پذیری بالای کشاورزی باعث می‌شود کشاورزان با شرایط نامن و نامطمئنی

تبدیل کرده است. اگر این فاصله‌ها کم نشود و مطلوبیت و جذابیت‌های محیط‌های روستایی ارتقا نیابد، روند مهاجرت شدت خواهد یافت. از سوی دیگر، افزایش ارتباطات جوانان با محیط‌های شهری و نمایش زرق و برق زندگی شهری از طریق رسانه‌ها سبب ایجاد یک نگرش نامساعد نسبت به روستا و زندگی روستایی شده است. این نتایج با یافته‌های تحقیقاتی علی‌بیگی (۱۳۸۷)، شمس و همکاران (۱۳۹۴)، Leavy and Smith (2010) White (2012)، Serban and Leavy and Hossain (2014) و Braziené (2021) هماهنگ است.

محرومیت و نداشتن امکانات درخور و شایسته در مناطق روستایی سبب تصویرسازی منفی از روستا و داشتن تصور مثبت از زندگی شهری و تضعیف حس تعلق به روستا در بین جوانان می‌شود. این عامل می‌تواند کاهش تمایل به شغل کشاورزی در بین جوانان روستایی را تسریع کند. جهانی شدن و تأثیرپذیری از رسانه‌های اجتماعی بر فرهنگ‌پذیری به شدت مؤثر است. تغییر در سبک زندگی روستایی و نوع رفتار جوانان نشان از تغییر ارزش‌ها و سنت‌های روستایی دارد. مقایسه امکانات مناطق شهری با مناطق روستایی این ذهنیت را برای جوان روستایی به وجود می‌آورد که با ترک روستا می‌تواند شغل بهتری برای خود پیدا کند و موقعیت خود را بهبود بخشد. این یافته با نتایج مطالعات یعقوبی و همکاران (۱۳۹۶)، Mascherini and Bezu and Holden (2014)، Sandor (2020) Adeyanju et al. (2021) مطابقت دارد.

بر پایه یافته‌ها یکی از دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی، کمبود امکانات بهداشتی، درمانی و رفاهی است. به هر حال، جهانی شدن و تأثیرپذیری از رسانه‌های اجتماعی بر فرهنگ‌پذیری به شدت مؤثر است. تغییر در سبک زندگی روستایی و

از زندگی با صفای روستایی دست نخواهند کشید و خود را گرفتار مشکلات زندگی شهری به‌ویژه زندگی حاشیه‌نشین نخواهند کرد. بر این پایه پیشنهاد می‌شود در برنامه‌های توسعه، افزایش امکانات و سطح رفاه روستایی و بهبود جذابیت‌های زندگی روستا مورد اهتمام بیشتری قرار گیرد. به‌طوری‌که با ایجاد فضای کسب و کارآفرینی، رونق فعالیت‌های کشاورزی و افزایش مشارکت جوانان روستایی در اجرای برنامه‌های توسعه روستایی، ایجاد امکانات و خدمات رفاهی و زیربنایی، امکان دسترسی آسان روستائیان به مراکز آموزشی، رفاهی، درمانی و نوسازی مسکن روستایی و مشاغل خانگی و... می‌توان به تمایل جوانان روستایی به شغل کشاورزی و ماندگاری در روستا روندی افزایشی داد.

- برپایه یافته‌ها تأمین اعتبار برای افزایش مشارکت جوانان روستایی در کشاورزی یک امر ضروری است. بنابراین به‌منظور کاهش چالش‌هایی که کشاورزان جوان با محدودیت اعتبار مواجه هستند، می‌بایست اقداماتی مانند حذف شیوه‌های دست و پاگیر پرداخت وام و طولانی نمودن زمان بازپرداخت وام انجام شود. دولت از طریق پرداخت یارانه می‌تواند از این کشاورزان حمایت مالی کند. هم‌چنین می‌توان به کشاورزان جوان برای خرید نهاده‌های مزرعه و سایر تجهیزات اعتبار یا وام پرداخت نمود. کاهش محدودیت‌های مالی اعتباری در مناطق روستایی برای بهبود میزان مشارکت در فعالیت‌های کارآفرینانه کشاورزی در میان کشاورزان جوان روستایی مورد نیاز است تا آنان بتوانند با حداکثر پتانسیل و توانایی خود در عرصه کشاورزی فعالیت نمایند.

روبرو باشند. بر این پایه پیشنهاد می‌شود برای رویارویی با کمبود امنیت شغلی، قیمت‌های تضمینی برای محصولات کشاورزی به شکلی تعیین شوند که در جوانان روستایی امنیت خاطر اقتصادی ایجاد کنند تا موجب گرایش هر چه بیشتر جوانان روستایی به فعالیت در روستاها و بخش کشاورزی شود.

- با توجه به درآمد پایین و دشواری حرفه کشاورزی بایستی با ساماندهی وضعیت اقتصادی کشور از به وجود آمدن فرصت‌های دلّالی و کسب سودهای بادآورده جلوگیری شود. هم‌چنین با توسعه مکانیزاسیون در بخش کشاورزی می‌توان از دشواری و سختی کارهای کشاورزی کاست.

- از آنجایی‌که نگرش منفی نسبت به روستا به‌عنوان یکی از دلایل کاهش تمایل جوانان روستایی نسبت به حرفه کشاورزی بیان شده است ضروری به نظر می‌رسد با برنامه‌ریزی مناسبی به افزایش مطلوبیت روستایی کمک نمود که خود می‌تواند باعث افزایش حس تعلق، مشارکت، سرمایه‌گذاری، سرزندگی، قابلیت زیست و برگشت دوباره و حیات‌بخشی به روستا و محیط روستایی شود. هم‌چنین پیشنهاد می‌شود به‌منظور تشویق مشارکت جوانان در فعالیت‌های کشاورزی برنامه‌ای مانند نقش جوانان در رونق بخشیدن به کشاورزی، برای تغییر نگرش منفی جوانان تدوین نمود.

- نبود امکانات رفاهی مناسب برای زندگی در روستاها از جمله امکانات بهداشتی، آموزشی، خدماتی و ضعف زیرساخت‌های لازم یکی از مهم‌ترین عوامل مهاجرت جوانان روستایی به شهرها در بحث اشتغال است. اگر در روستاها امکانات لازم وجود داشته‌باشد، جوانان روستایی

محدودیت‌های تحقیق

کرونا و فاصله محدوده مطالعه تا محل زندگی آنان که

به هزینه و وقت بیشتری نیاز داشت، روبه‌رو بودند.

محققان در این پژوهش با محدودیت‌هایی از

جمله تلاقی زمان جمع‌آوری داده‌ها با شیوع ویروس

منابع

- پورسینا، م.، چیدری، م.، فرج‌اله حسینی، س.ج. و طهماسبی، م. ۱۳۸۹. عوامل موثر بر میزان انگیزه جوانان روستایی برای اشتغال به حرفه کشاورزی: مطالعه موردی روستاهای شهرستان کلاردشت. روستا و توسعه، ۱۳ (۳): ۳۱-۴۹.
- علی بیگی، ا.ح. ۱۳۸۷. جوانان روستایی شهرستان کرمانشاه و چالش انتخاب شغل کشاورزی. روستا و توسعه، ۱۱ (۱): ۷۶-۵۹.
- شمس، ع.، قدیمی، م.، میرک زاده، ع. و هوشمندان مقدم، ز. ۱۳۹۴. دلایل بی‌انگیزگی جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی (مورد مطالعه: شهرستان بوئین زهرا). تحقیقات اقتصادی و توسعه کشاورزی ایران، ۴۶-۲ (۴): ۸۵۳-۸۶۳.
- یعقوبی، ج. و احمدی، ا. ۱۳۹۷. فراتحلیل عوامل مؤثر بر تمایل جوانان روستایی به مهاجرت به شهر. فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی کارآفرینانه در کشاورزی، دانشگاه علوم و منابع طبیعی خوزستان، ۴۰: ۳۱-۴۰.
- یعقوبی، ج.، اسعدی، ص. و یزدان پناه، م. ۱۳۹۶. شناسایی عامل‌های مشوق و بازدارنده گرایش جوانان روستایی به شغل کشاورزی در روستاهای قصرشیرین. پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۴۰: ۱۳-۳.
- Adeyanju, D., Mburu, J. and Mignouna, D. 2021. Youth agricultural entrepreneurship: assessing the impact of agricultural training programmes on performance. *Sustainability*, 13 (4): 2-11.
- Adjimoti, G.O. 2018. Analysis of cropland allocation in rural areas Benin: a fractional multinomial approach. *Cogent Food & Agriculture*, 4 (1): 1-13.
- Agwu, N. M., Nwankwo, E. and Anyanwu, C.I. 2013. Determinants of agricultural labour participation among youths in Abia States, Nigeria *International Journal of Food and Agricultural Economics*, 2(1): 157-164.
- Akrong, R. and krong, B.H. 2021. Economic analysis of youth participation in agripneurship in Benin. "2021 Conference, August 17-31, 2021, Virtual 315090, International Association of Agricultural Economists, 1-28.
- Bezu, S. and Holden, S. 2014. Are Rural Youth in Ethiopia Abandoning Agriculture? *Journal of World Development*, 64: 259 -272.
- Esteban-Navarro, M. Á. 2020. The Rural Digital Divide in the Face of the COVID-19 Pandemic in Europe: Recommendations from a Scoping Review. *Informatics*, 7(54): 1-18.
- Haggblade, S., Antony, C., Sheryl, H., Stephen, K., Isaac, M., Johnny, M., Fanie, T. and Aissetou, Y. 2015. "Improving the relevance and effectiveness of agricultural education and training in Africa: insights from agricultural role models", Working Paper, 7, Modernizing African Food Systems (MAFS) Consortium, East Lansing, MI, available at: www.mafs-africa.org/Publications.
- International Fund for Agricultural Development (IFAD), 2019. The Narrative on Rural Youth and Economic Opportunities in Africa: Facts, Myths and Gaps. https://www.ifad.org/documents/38714170/41187395/21_MabisoandBenfica_2019RDRBACKGROUND_PAPER.pdf/f741a15a-49c1-93ae-5155-5b0ef7bdf733.
- Karlsdóttir, A., Cuadrado, A., Gaini, F., Jungsberg, L. and Vestergård, L.O. 2019. Enabling vulnerable youth in rural areas not in education, employment and training. Nordregio report, available at: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1326483/FULLTEXT01.pdf>, accessed 20 July 2021.
- Kidodo, J.K. Bugri, J.T. and Kasanga, R.K. 2016. Dynamics of youth access to agricultural land under the customary tenure regime in the Techiman traditional area of Ghana. *Land Use Policy*, 60: 254-266.

- Kleinbooi, K. and Lahiff, E. 2007. Die man is die hoof en vat voor: Women's attitudes to land and farming in the communal areas of Namaqualand. *Journal of Arid Environments*, 70 (4): 799- 817.
- Leavy, J. and Hossain, N. 2014. Who wants to farm? Youth aspirations, opportunities and rising food prices. *IDS working paper*, 2014 (439): 1-44.
- Leavy, J. and Smith, S. 2010. Future Farmers? Exploring youth aspirations for African agriculture. *Futures Agricultures Consortium Policy Brief 037*. www.future-agricultures.org.
- Magagula, B. and Tsvakirai, C.Z. 2020. Youth perceptions of agriculture: influence of cognitive processes on participation in agripreneurship. *Development in Practice*, 30 (2): 234-243.
- Mascherini, M. and Sándor, E. 2020. Is history repeating itself? The impact of the COVID-19 crisis on youth, available at: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/blog/is-history-repeating-itself-the-impact-of-the-covid-19-crisis-on-youth>, accessed 10 June 2021.
- Morsy, H. and Mukasa, A. 2019. Youth jobs, skill and educational mismatches in Africa. Published in: *In: Working Papers Series*. African Development Bank, 326: 12-23.
- Naamwintome, B.A. and Bagson, E. 2013. Youth in agriculture: prospects and challenges in the Sissala area of Ghana. *Neth Journal of Agricultural Science*, 1 (2): 60-68.
- Nwibo, S.U., Mbam, B.N. and Biam, C.K. 2016. Determinants of agripreneurship among the rural households of Ishielu local government area of Ebonyi state. *Journal of Biology, Agriculture and Healthcare*, 6 (13): 3-10.
- Ogunmodede, A.M., Ogunsanwo, M.O. and Manyong. V. 2020. Unlocking the potential of agribusiness in Africa through youth participation: an impact evaluation of N-power agro empowerment program in Nigeria. *Sustainability*, 12 (14): 5737.
- Osabohien, R., Wiredu, A.N., Nguetzet, P.M.D., Mignouna, D.B., Abdoulaye, T. and Manyong. V. 2021. Youth participation in agriculture and poverty reduction in Nigeria. *Sustainability*, 13 (14): 77-95.
- Serban, A. M and Brazienè, R. 2021. Young people in rural areas: diverse, ignored and unfulfilled, commissioned by the European Union-Council of Europe youth partnership. Available at: <https://pjpeu.coe.int/documents/42128013/106317733/Rural-youth-study.pdf/1fde9ee6-48ce-a2f7-2985-124b44ae46e7>.
- Suleiman Bello, A. R., Allajabou, H. A. and Baig, M. B. 2015. Attitudes of rural youth towards agriculture as an occupation: A case study from Sudan. *International Journal of Development and Sustainability*, 4(4): 415-424.
- Twumasi, M.A. Jiang, Y. and Acheampong, M.O. 2019. Determinants of agriculture participation among tertiary institution youths in Ghana. *Journal of Agricultural Extension and Rural Development*, 11 (3): 56-66.
- Twumasi, M.A. and Jiang, Y. 2020. Capital and credit constraints in the engagement of youth in Ghanaian agriculture. *Agricultural Finance Review*, 80 (1): 22-37.
- White, B. 2012. Agriculture and the Generation Problem: Rural Youth Employment and the Future of Farming. *IDS Bulletin*, available at: <https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.2012.00375.x>
- Yami, M., Feleke, S., Abdoulaye, T., Alene, A.D., Bamba, Z. and Manyong, V. 2019. African rural youth engagement in agribusiness: achievements, limitations, and lessons. *Sustainability*, 11(1): 185.

